BRANKO FUČIĆ

(8. rujna 1920. — 31. siječnja 1999.)

Nakon opake bolesti, s kojom se godinama hrabro nosio, u Rijeci je preminuo akademik Branko Fučić, poznati istraživač istarskih fresaka i glagoljskih natpisa. Pokopan je u krugu obitelji 2. veljače 1999. kako je sam želio, na starom groblju »pod zvonikom i u seljačkome grobu staroga groblja sv. Apolinara u Dubašnici«. »Na grob mi mogu doći samo oni Dubašljani, koji tada čuju zvona sv. Magdalene i sv. Apolinara. I neka samo ta naša zvona objave moju smrt...«. »Tako duboko doživljavam rodni kraj Dubašnicu...«, pisao je šest dana prije smrti.

Rodio se u Dubašnici na otoku Krku u učiteljskoj obitelji, koja se 1927. godine preselila u Zagreb. U Zagrebu je završio školovanje: osnovnu školu, realnu gimnaziju (1938.) i Filozofski fakultet (1944.), gdje je studirao XXV. grupu predmeta: A) povijest umjetnosti i kulture s klasičnom arheologijom, B) nacionalnu povijest, C) opću povijest, talijanski jezik i pomoćne historijske nauke. Od ljeta 1945. do 1947. bio je namješten u Konzervatorskom zavodu u Zagrebu; od 1947. do 1949. služio je vojni rok; od 1949. do 1952. bio je asistent u Historijskom institutu tadašnje Jugoslavenske (danas Hrvatske) akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu; od 1952. godine do umirovljenja 1990. godine radio je u Akademijinim institucijama u Rijeci, koje su stjecajem prilika mijenjale imena, ali osnovni sadržaj Fučićevih istraživanja ostao je isti: freske i glagoljski natpisi. U Akademijinim je institucijama postigao sva znanstvena zvanja: od asistenta do znanstvenoga savjetnika. U Rijeci je ostao do kraja života.

Doktorsku disertaciju obranio je 1965. godine u Ljubljani na Filozofskom fakultetu tezom: *Srednjovjekovno zidno slikarstvo u Istri*. Za člana suradnika

tadašnje Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti izabran je 1975. godine; ponovno je izabran 1980; za izvanrednoga člana izabran je 1983. i za redovitoga člana 1991. godine. Za dopisnoga člana Slovenske akademije znanosti i umjetnosti izabran je 1989. godine. Primio je petnaestak nagrada i priznanja, od kojih navodimo: Vitezom Komendatorom svetoga Grgura Velikoga (*Eques Commendator Sancti Gregorii Magni)* proglasio ga je 1983. godine papa Ivan Pavao II; Godišnjom znanstvenom nagradom »Božidara Adžije« nagradio ga je Sabor Socijalističke Republike Hrvatske 1983. za knjigu *Glagoljski natpisi,*; Herderovu nagradu podijelilo mu je Bečko sveučilište 1985. g. za značajna otkrića na području srednjovjekovnoga zidnoga slikarstva, ikonografije i epigrafike Jadranske obale i za glavno djelo *Glagoljski natpisi.* Počasni doktorat podijelio mu je 1986. Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu; Nagradu za životno djelo primio je 1988. od Sabora SR Hrvatske za istaknuti znanstveno-istraživački rad na području povijesti umjetnosti. Sabor RH podijelio mu je 1991. godine Republičku nagradu »Fran Tućan« za popularizaciju znanosti s područja povijesti umjetnosti i glagoljice, te posebice za knjigu *Apsyrtides.* Posmrtno mu je 1999. godine dodijeljena Nagrada za životno djelo Primorsko-goranske županije.

Gotovo pola stoljeća bio je terenac, pješak, istraživač starina po Istri, Hrvatskom primorju, Kvarnerskim otocima. Te je krajeve uglavnom propješačio s naprtnjačom na leđima »s kapulom i kruhom u džepu«, a nerijetko je spavao na sjenicima. Znao je da se pješice ne putuje najbrže, ali da se tako vidi i doznaje najviše. Nema mjesta, nema ni najmanje crkvice na osami na spomenutom području u kojoj nije bio. Zato su ga nazivali »sakristanom svih istarskih crkava«. Pregledao je crkvene zidove i ljuštio s njih novu žbuku, vapnene premaze i otkrivao freske. Godinama je stajao pred oslikanim i išaranim zidovima, gledao, čitao i odgonetavao. Sa znatiželjom je istraživao oltare, zvonike i zvona i, napose crkvene podove. Za njega su crkveni podovi — kamenje na njihovim pločnicima i nadasve nadgrobne ploče u tlima — predstavljali svijet za sebe. »Vižitavao je konobe, šufite, kantune, prah, bišu i paučinu.« Pri tome je bio fotograf, mjernik, crtač, gipsar. U Istri je na šezdesetak mjesta otkrio niz epigrafskih glagoljskih spomenika XII.-XVIII. stoljeća, otkrio i obradio srednjovjekovne zidne slikarije, drvene gotičke skulpture. Boljunsku Madonu otkrio je prekapajući hrpu trulih, odbačenih križeva s groblja (»biser na otpadu«). Rezultate istraživanja obradio je i objavio u knjigama *Istarske freske* (1963.), gdje je dao sintezu vlastitih terenskih istraživanja (ciklusi romaničkih fresaka u Humu, Svetoj Agati kraj Kanfanara, Bazgaljima, Draguću, Boljunu). U knjizi *Vincent*

iz Kastva (1992.) obradio je ciklus zidnih slika u crkvi Sv. Marije na Škrilinah kod Berma i atribuirao ih domaćemu majstoru Vincentu iz Kastva i još dvojici nepoznatih majstora iz Vincentove škole: majstoru *Plesa mrtvaca* i majstoru *Pasije*. Vincent iz Kastva naslikao je 1474. na zidu crkve svoje najljepše djelo: *Poklonstvo kraljeva,* kompoziciju dugu preko sedam metara koju Branko Fučić doživljava kao »prekrasnu lirsku slikovnicu«.

Proučavajući crkve, crkvice i otkrivajući freske, Branko je Fučić na njima otkrivao glagoljske natpise, katkad glagoljske potpise slikara, a ponajviše glagoljske grafite. To ga je potaklo na sustavno istraživanje glagoljskih natpisa, na obradbe, rekonstrukcije, revizije, čitanja kao i na nove interpretacije najstarijih glagoljskih natpisa XI.-XIII. st. Natpise je otkrivao uklesane na pročeljima i nadvratnicama crkava, samostana, kuća, na zvonicima, urezane na reljefima, na zvonima, crkvenoj zlatnini i srebrnini, na kaležima, relikvijarima, piksidama, na posudicama za sveta ulja, na kamenicama za maslinovo ulje u konobama, u rakama pod crkvenim podom, na nadgrobnim pločama i drugdje.

Iako je *Plominski natpis* zapažen već u XIX. stoljeću, tek ga je Fučić uspio pročitati i vrednovati: glagoljski natpis u dva retka, sekundarno uklesan na rustičnom kasnoantičkom kamenu reljefu s prikazom Silvana, ilirsko-rimskoga božanstva šuma i usjeva s vegetacijskim atributom u rukama. Bio je uzidan na vanjskom zidu crkve Sv. Jurja »starog« u Plominu u Istri (1975. original je sklonjen u crkvu sv. Jurja »starog«, a na mjesto originala ugrađena je Fučićeva kopija). Fučić ga stavlja u XI. stoljeće i u literaturu uvodi pod nazivom *Plominski natpis*.

Već u prvim godinama istraživanja počeo se baviti čitanjem *Valunske ploče,* koju su 1907. pokušali pročitati pop Vinko Premuda i o. Timotej Jerković, ali bez uspjeha. To je dvojezičan natpis uklesan na prirodnoj, klesarski neobrađenoj kamenoj ploči (»škrili«), u Valunu na otoku Cresu. Izvorno je služila kao obiteljska nadgrobna ploča. Prvi je redak uklesan glagoljicom, a drugi i treći latinski, karolinom. Na temelju latinskoga teksta uspio je pročitati da su u grobu pokopani pripadnici triju pokoljenja, baka Teha, njezin sin Bratohna i unuk Juna, koji nose stara izvorna hrvatska krsna imena. Po paleografskim osobinama *Valunsku ploču* datirao je u XI. stoljeće i pokazao da je ona jedan od najstarijih glagoljskih natpisa na hrvatskom tlu, stariji od *Bašćanske ploče*. K tomu *Valunska ploča* je dokument o etničkoj i jezičnoj koegzistenciji hrvatskoga i starosjedilačkoga romanskog življa u XI. st. na otoku Cresu.

Istraživanjem *Bašćanske ploče* počeo se baviti pedesetih godina 20. stoljeća. Odlučan je u ocjeni da na početku teksta, koji je djelomično uništen, nema da-

tuma »niti bi natpis ove vrste u ono vrijeme uopće mogao započinjati s golim datumom«. Od 1955. godine i nadalje bavio se (u organizaciji Staroslavenskoga instituta) arheološkim istraživanjima u crkvi i u ruševinama opatije Sv. Lucije da bi dobio odgovore na pitanja: što je *Bašćanska ploča* bila kao predmet, čemu je služila i što je bila njezina izvorna funkcija i u kojem je odnosu bila s prostorom u kojem je zatečena? Otkrio je da je *Bašćanska ploča* bila lijevi plutej septuma (crkvene pregrade), sagrađena istovremeno s Dobrovitovom, tj. s današnjom crkvom i da je morala postojati još i desna pregradna ploča, prema tome i desni plutej, dakle i druga, desna *Bašćanska ploča*, za kojom je Branko Fučić tragao »i još uvijek tragam« (napisao je dvije godine prije smrti — 1997.). Pomišljao je, doduše, da bi četiri *Jurandvorska ulomka,* od kojih je dva sam otkrio 1957., mogli biti ostaci »druge« *Bašćanske ploče.* Tu mogućnost »smanjuju samo razlike koje postoje u veličini slova i u tehnici njihova klesanja na *Bašćanskoj ploči* i na *Jurandvorskim ulomcima«* (*Glagoljski natpisi:* 65).

Od tridesetak što većih, što manjih krhotina bijeloga kamena vapnenca, s uklesanim ukrasom troprutne lozice i glagoljskim slovima, nađenima 1964. godine u Senju prigodom konzervatorskih radova na tvrđavi Nehaj, Branko Fučić uspio je načiniti rekonstrukciju i pokazati da su krhotine pripadale jednoj ploči, sličnoj *Bašćanskoj ploči,* tj. da su one dijelovi neke razbijene pregradne ploče, pluteja koji je pripadao septumu jedne senjske crkve, jednako tako kao što je *Bašćanska ploča* bila plutej septuma u crkvi Sv. Lucije u Jurandvoru na otoku Krku. Pokazao je da je ukras troprute lozice sličan ukrasu na *Bašćanskoj ploči,* da pojedina glagoljska slova na senjskim krhotinama oblikom pripadaju istomu razvojnomu tipu kojemu pripadaju slova na *Bašćanskoj ploči,* da se javljaju i pojedina latinična ili ćirilična slova jednako kao na *Bašćanskoj ploči.* Zbog toga je senjske ulomke (krhotine) nazvao *Senjska ploča* i datirao je istim vremenom kao i *Bašćansku ploču,* oko godine 1100. Nakon otkrića *Senjske ploče,* pluteja koji se oblikovanjem podudara s *Bašćanskom pločom* (koji je »sestra« *Bašćanske ploče)* zaključio je da je primjena dugoga teksta umjesto ornamenta — inače atipična za oblikovanje crkvenih pluteja — tipična regionalna pojava u Kvarneru.

Već 1946. godine Fučić je zapazio ulomak kamene ploče ili grede s glagoljskim natpisom ugrađenim u zidu na katu župne kuće u Grdoselu, nedaleko od Pazina, usred Istre. Pronađen je u ruševinama jedne od starih crkava (možda crkve Sv. Ane). Bilježi vjerojatno posvećenje nekoga oltara u čast dvjema sveticama. Po paleografskim karakteristikama Fučić ga je datirao u drugu polovicu

XII. stoljeća i time pružio čvrsto svjedočanstvo da je glagoljsko pismo bilo duboko ukorijenjeno u srednjoj Istri, u Pazinštini. Drugi kameni ulomak, otkriven 1982. godine u Svetom Petru u Šumi, u južnoj Istri, s uklesanim riječima — ćirilicom (AMENЪ) i glagoljicom (IÊKOVЪ M...), Fučić je po paleografskim karakteristikama datirao također u XII. stoljeće. Ta mala krhotina kamena, nađena u urušenu dotrajalu južnom zidu pavlinskoga samostana u Svetom Petru u Šumi, pokazuje da su u XII. stoljeću i u južnoj Istri bila ukorijenjena dva pisma — glagoljsko i ćirilično. Natpis je nazvao *Supetarskim ulomkom* zato što se domaći ljudi iz Svetoga Petra nazivaju Supetarcima, a pridjev im je *supetarski.*

U glagoljske natpise uključio je i grafite i dao im mjesto pravih i punovrijednih povijesnih izvora. Najčešće su ugrebeni, uparani na freskama, poglavito istarskima, koje su »pravi rasadnik« grafita. Njima je iskazan odnos prema slikama. Grafitima pismeni predstavnici puka — uglavnom stari popovi glagoljaši, žakni i dijaci — komentiraju slike, koje su u to doba za gledaoca »magičnom snagom predstavljale sam život«. Srednjovjekovne zidne slike za puk su bile »stvarne poput primarne stvarnosti«. U Hrastovlju, u sceni Kristova bičevanja, pisac grafita obraća se mučitelju: *Ne bij, osle, tega svetoga muža ki stvori nebo i zemlju i vse stvari ovega sveta i zna ti, o nebore, dumaje (=misli) to stvorenije tvoje i činiš stvari njemu takove.*

U Bermu u crkvi Sv. Marije »na Škrilinah« u prizoru kako sv. Mihovil gazi pobijeđena đavla, nepoznati mu glagoljaš dovikuje i zapisuje: *Udri, Miho!* Na južnom zidu, u polju s prizorom Pokolja nevine dječice na Herodovu liku ispisane su pogrdne riječi: *Lotre, Irude nečisti; Vraže, Irude nečistivi pošto bojiši se Gospoda Boga tvojego.* A netko je Herodu iskopao oči! U Rakotulama, u prizoru kako sv. Nikola ubacuje kesu zlatnika u kuću siromašnih djevojaka, pisac se obraća svecu: *Daj meni niki soldin, Miko, tako ti Boga.* U Humu je u crkvi Sv. Jeronima na groblju na romaničkobizantinskim zidnim slikama otkrio grafit o celebriranim, takozvanim gregorijanskim misama. Nakon svake odslužene mise pop glagoljaš šiljkom je kroz trideset dana uparao po jedan rovaš i na kraju glagoljicom zabilježio da je za dušu pokojnoga kovača Martina izrekao gregorijanski niz misa i povrh toga još jednu: *Kovača Martina je sve 30; je vzeta ino ošće jedna.* Taj *Humski grafit* Fučić datira u drugu pol. XII. st. (u vrijeme nastanka fresaka) i smatra ga prvorazrednim nacionalnim spomenikom.

U konac XII. stoljeća (okruglo u 1200. godinu) on stavlja *Ročki glagoljski abecedarij,* grafit ugreben na prečki srednjega (od triju) crvenom bojom oslikanih okruglih posvetnih križeva u crkvi Sv. Antuna opata i pustinjaka u Roču, u Istri, »u pravom glagoljaškom gnijezdu« i jednom od srednjovjekovnih sre-

dišta istarskoga glagoljaštva. *Abecedarij* sadrži standardni glagoljski azbučni niz od 34 znaka: od A do Ę i pokazuje ono što je u Hrvatskoj oko 1200. godine bio standard u glagoljskom pismu. Fučić je oslikane posvetne križeve otkrio zajedno s ostacima zidnih slika skidajući noviju žbuku i višestruke vapnene premaze u prvim godinama svojih terenskih istraživanja (1949. godine), ali je pravu važnost Ročkoga glagoljskoga grafita shvatio mnogo kasnije: »...tako su se i meni u Roču nakon godina i godina otvorile oči, pa sam osjetio da je ta đačka vježba (tj. grafit s glagoljskim azbučnim nizom, op. A.N.) prvorazredno svjedočanstvo« (*Terra incognita*: 146). Fučić ističe da se dokumentarna važnost *Ročkoga abecedarija* sastoji i u tome što ga je na crkveni zid »izravno zabilježila izvježbana ruka samoga glagoljaša, i to u živom hrvatskom srednjovjekovnom ambijentu glagoljice kakav je vjekovima bio istarski Roč« (Slovo 25-26: 200).

Rezultati Fučićevih istraživanja glagoljskih natpisa i grafita okrunjeni su monumentalnim djelom — knjigom: *Glagoljski natpisi,* koju je 1982. izdala Jugoslavenska (danas Hrvatska) akademija znanosti i umjetnosti u folio–formatu sa slikama natpisa i ambijenata. Poslijeratna otkrića u knjizi i registracije nepoznate hrvatske glagoljske epigrafske građe, koje pripadaju upravo B. Fučiću, iznose više od polovice (oko 58%) svih obrađenih jedinica u knjizi. U najvažnije rezultate, prema ocjeni samoga autora, treba ubrojiti otkrića, obradbe, rekonstrukcije, revizije i čitanja ili nove interpretacije najstarijih glagoljskih natpisa XI.-XIII. stoljeća u Istri i Kvarnerskom arhipelagu, zatim otkriće niza glagoljskih natpisa koji pružaju podatke o imenima i djelima domaćih istarskih, kvarnerskih i dalmatinskih graditelja, kipara i slikara od XV. do XVIII. stoljeća. U knjizi je zabilježen sav do 1982. godine poznat fond epigrafskih spomenika nacionalne kulture, uključujući u nj i one izgubljene u razdoblju od XI. do zaključno XVIII. stoljeća (do godine 1800.) — od najstarijih utvrđenih spomenika do onih posljednjih, nastalih kao plod žive i kontinuirane glagoljaške tradicije.

Ipak — jedan mu je glagoljski natpis bio godinama pred očima kao znak sinteze i simbolike hrvatskoga glagolizma: reljef s likom sv. Martina i s glagoljskim natpisom iz Senja (oko 1330. godine). Smatra da upravo taj spomenik sažeto predočuje kulturnogeografski smještaj hrvatskoga glagolizma. Na kamenu se ostvarila sinteza Istoka i Zapada, jer je prvotno pripadao antičkoj kulturi koja je prethodila hrvatskoj. Kamen je prvobitno bio rimska žrtvena ara, a kasnije je preklesana u reljef sv. Martina s uklesanim glagoljskim natpisom.

Branko Fučić tvorac je mnogobrojnih elaborata za konzerviranje spomenika, a konzervatorske je radove nadzirao. Programirao je, oblikovao kao autor ili kao suradnik umjetničke izložbe i muzejske zbirke. Sudjelovao je u stručnim vijećima i povjerenstvima za otkup umjetnina u Galeriji i Muzeju u Rijeci, te u Muzeju u Labinu itd. Izrađivao je (zajedno s bratom Dragom) odljeve glagoljskih kamenih spomenika u gipsu i umjetnom kamenu. Njihova kopija *Baščanske ploče* u umjetnom kamenu (bijeli cement, granulat pijeska) montirana je 10. prosinca 1986. na izvornom mjestu — u crkvi Sv. Lucije u Jurandvoru, jer je original 1934. godine prenesen u Zagreb i smješten u atriju palače Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Fučićeve kopije *Baščanske ploče* krase mnoge znanstvene, kulturne, nacionalne i druge institucije u Hrvatskoj. Braća Branko i Drago Fučić izrađivali su *Baščansku ploču* u manjim dimenzijama, kao suvenir, pa se kao takva našla na zidovima u mnogim domovima u zemlji i inozemstvu. Njegova je kopija *Plominskog natpisa* ugrađena 1975. god. na vanjskom crkvenom zidu na mjestu originala, a original je radi zaštite pohranjen u crkvi Sv. Jurja »staroga«. S bratom je Dragom načinio odljev glagoljskih epigrafskih spomenika za stalnu izložbu glagoljice, postavljenu u današnjoj Sveučilišnoj knjižnici u Rijeci 1968. godine, a proširenu 1986. Za tu je izložbu zajedno s Vandom Ekl, Igorom Emilijem, Eugenom Kokotom i Ninom Vranićem izradio koncepciju, razradio teme, obradio i oblikovao izložbene jedinice, izabrao eksponate, načinio dio fotografija, napisao vodič i drugo.

Jedno spomen-obilježje u *Aleji glagoljaša* koja spaja istarske gradiće Roč i Hum naziva se *Glagoljski lapidarij* i za nj je 1984. Branko Fučić s bratom Dragom načinio kopije jedanaest glagoljskih natpisa, mahom najstarijih, u umjetnom kamenu, uzidane u zid, koji zaokružuje novi, mali seoski trg pod raskošnom lipom uz crkvicu Gospe od Snijega u selu Bernobićima na mjestu gdje su se oduvijek sastajali mještani. Sličan glagoljski lapidarij kao u *Aleji glagoljaša* izradio je 1987. zajedno s bratom Dragom u Valunu na otoku Cresu, koji je obogaćen još trima novim natpisima (ukupno četrnaest). Jednak lapidarij kao u Valunu izradili su braća Fučić 1990. godine u ambijentu staroga samostana Sv. Marije Magdalene u Portu na otoku Krku. Svojevrstan lapidarij, sastavljen od Fučićevih replika glagoljskih natpisa, nalazi se u Staroslavenskom institutu (i danas po njegovim kalupima Drago Fučić proizvodi kopije glagoljskih natpisa koje se izlažu na izložbama u Europi).

Fučić je načinio rekonstrukciju i kopije onih glagoljskih natpisa koje su iredentisti u Istri devastirali. Kao primjer spominjemo tri devastirana natpisa u

Humu, koje su po nalogu iredentista iz talijanske općine u Buzetu 1921. godine otukli klesarskim nazubljenim batom: natpis uklesan 16.III.1552. u ugaoni blok kamena u donjem dijelu zapadnog zida zvonika; natpis uklesan 22. VIII. 1562. na kamenoj ploči, ugrađenoj nad gradskim vratima na »palači« i natpis na građevnom bloku kamena iz 13.IV.1609. sa stare, porušene župne crkve, sekundarno ugrađen u desnu stranu pročelja nove župne crkve Sv. Marije (Uznesenja). Fučićeve kopije devastiranih humskih glagoljskih natpisa smještene su na zid gradske lođe odmah nakon II. svjetskoga rata i ondje se i danas nalaze. U uspostavi kopija uništenih natpisa Branko Fučić oslanjao se na arhivsku dokumentaciju, očuvane precrte i fotografije.

Od Branka Fučića potekla je inicijativa da se 1996. godine obilježi 600. obljetnica glagoljskoga *Brevijara Vida Omišljanina* u njegovu zavičaju, u Omišlju na otoku Krku i Roču, jer je pisan po narudžbi crkve u Roču (danas Beč, Austrijska nacionalna biblioteka, Cod. slav. 3). Tim je povodom nastala Fučićeva raskošno opremljena knjižica *Vid Omišljanin,* 1996. Brevijar je nazvan je po piscu Vidu iz Omišlja. Za taj opsežan rukopis, poznat po bogatstvu i cjelovitosti starozavjetnih biblijskih tekstova (»glagoljska Biblija«), Branko Fučić je izračunao da je za izradbu pergamene od oderanih i prepariranih ovčjih koža, na kojoj je napisan, bilo potrebno 117 ovaca i da je ukupna cijena piščeva rada za cijeli bravijar iznosila oko 35 maraka (brutto, jer je pisan na pisarovoj pergameni — »na moju hartu«), što je u to doba odgovaralo vrijednosti 7-8 krava. Fučić je utvrdio da je rukopis ponovno uvezao i ukoričio pop Grgur Kraljić, profesionalni knjigoveža iz Senja koji je između 1497. i 1502. godine boravio u Istri i bio nastanjen u Bermu, Draguću i »poli Pazina«. U Istri je ponovno uvezao pet liturgijskih glagoljskih knjiga — misala i brevijara, među kojima i *Ročki misal.*

Ono što je Branko Fučić godinama znatiželjno otkrivao, kako je volio govoriti, skićući se Istrom, Kvarnerskim otocima i Primorjem ili zavirujući u arhive u Veneciji i domovini, zabilježio je u knjizi *Terra incognita.* Dijelom je to njegov terenski dnevnik o otkrivanju pojedinih spomenika, a dijelom priče o važnim kulturno-povijesnim pojedinostima njegove zemlje Hrvatske, ponajprije Istre. »Pođi sa mnom u Istru... Istra je puna povijesnih spomenika, to ti je *terra incognita«* — predložio mu je 1945. godine u Rijeci neznanac dr. Hrvoje Mezulić. Prisjećajući se toga, Branko je znao reći: »Moj je put u Istru bio istodobno i domoljubni i stručni.« Među pričama je mala povijest o *Kločevu glagoljašu* koji ga je privukao s likovne, umjetničke strane. Podsjeća da je *Kločev glagoljaš* najstariji do danas poznati glagoljski rukopis napisan na

hrvatskom tlu, da je još u XV. st. bio čitav, da su ga krčki Frankopani dali uvezati u skupocjene korice i čuvali ga kao svetačku relikviju. »Želimo da se osnovno znanje o tom najstarijem sačuvanom pisanom spomeniku iz hrvatske glagoljske baštine ucijepi u pamćenje svakog školovanog čovjeka u Hrvatskoj«. Iz knjige *Terra incognita* saznaje se da je Fučić istraživao katastik Sv. Lucije u Državnom arhivu u Veneciji i da je u njemu našao podatak, koji pokazuje da je crkvena pregrada s *Bašćanskom pločom* čitava stajala na svom izvornom mjestu u crkvi Sv. Lucije još godine 1752. godine. Iz iste se Fučićeve knjige doznaje kako je otkrivao *Plominski natpis*. Naime, u Plominu u župnoj crkvi Sv. Jurja glagoljski natpis na kasnogotičkoj kustodiji otukli su batom istarski iredentisti iz Labina 1921. godine pa se Fučić čudio da nisu otukli i natpis na kamenom reljefu s prikazom Silvana na crkvi Sv. Jurja »staroga«. Smatra da su ose ili stršeni spasili natpis od iredentista. »Ja sam ga godine 1946. otkrivao skidajući s reljefa osinjake«.

Knjiga *Apsyrtides* (1990., 1995.) je kulturnopovijesni putopis — skica putopisa o onom što treba vidjeti i doživjeti na creskološinjskom arhipelagu, otocima: Cresu, Lošinju, Susku i drugima. Autor obnavlja vlastite uspomene još od mladih dana kad je pješačio otočnim cestama, klancima i bespućima. Od domaćih ljudi zapisivao sve što je vidio i čuo. Istraživao je glagoljske natpise, vodio poslove na konzerviranju i prezentiranju starokršćanskoga kompleksa Sv. Marije na groblju u Osoru. Izradio je idejnu skicu i nadzirao bojenje unutrašnjosti osorske katedrale. Za njega je grad Osor Kvarnerska Salona, prastari grad velikih i znamenitih starina. Vodio je ekskurzije i pokazivao kulturne spomenike otoka Cresa i Lošinja, držao seminare za tamošnje nastavnike. Fučić je bio poznat po tome što je vodio stručne ekskurzije na mjesta svojih pronalazaka.

Isticao je da nikad nije bio sam i da je uvijek i svugdje prepoznavao prave ljude, muževe i žene, mladost i starost i da su seljačka ognjišta bila često njegovi kabineti. Iz neposrednih i bliskih susreta s ljudima upravo na tim ognjištima nastala je *Gaštronomija grišnoga fra Karla iz Dubašnice* (1996., 1997.), knjižica njegovih gastronomskih recepata, napisana na način kako su pisali popovi glagoljaši. U kolofonu se potpisao glagoljicom: *Se esam az grišni diak Branko pridivkom Fučić.*

U *Leksikonu ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva* (1979.), prvom djelu na hrvatskom jeziku u kojem se obrađuju ikonografski problemi, jedan je od suautora. Obradio je članke na teme: Krist, Bogorodica, Biblija, sveci (*Leksikon* je objavljen više puta).

Nakon smrti objavljene su knjige: *Fraške* (1999., 2000.), *Majstor Albert iz Konstanza u Brseću, Jesenoviku, Lovranu, Pazu i Plominu* (2000.), monografija o freskama majstora Alberta iz 15. stoljeća, koje je Fučić otkrio u Liburniji u mladenačkim danima.

U mladenačkim je danima pisao pjesme, pa je zastupljen u antologiji: *Lirika hrvatskih sveučilištaraca* (Zagreb 1939.) i u talijanskom prijevodu u antologiji *Il Melograno* (Zagreb 1942.).

Na srcu mu je bila *Mala glagoljska akademija »Juri žakan«* u Roču, koju koncem lipnja i početkom srpnja svake godine pohađa četrdesetak dvanaestogodišnjih učenika i učenica osnovnih škola u Hrvatskoj. Tjedan dana uče pisati i čitati glagoljicu, posjećuju ambijente glagoljice u Istri, slušaju predavanja stručnjaka, u radionicama (književna, povijesna, novinarska i keramička) pišu kratke sastave i pjesme i objavljuju ih u *Glagoljaškoj škrinjici,* u glini modeliraju i peku razne oblike na temu glagoljice. Od osnutka *Male ročke glagoljske akademije* 5. srpnja 1993. godine, do smrti, Branko je Fučić svake godine »žaknićima« držao predavanja i organizatorima opetovano govorio: *»Ovo je prevažno i nemojte dopustiti da se ugasi.«*

Surađivao je sa Staroslavenskim institutom i svoja otkrića objavljivao u *Slovu.* Arheološka istraživanja crkve i opatije Sv. Lucije u Jurandvoru u vezi s *Bašćanskom pločom,* bila su u organizaciji Staroslavenskoga instituta. »Moja znatiželja bila je neproporcionalno veća od financijskih sredstava (odnosi se na spomenuta istraživanja, op. A. N.), a njih ne bi uopće bilo da mi ih nije ponudio i ostvario pokojni monsignor Ritig, koji je tada počeo organizirati u Zagrebu Staroslavenski institut i pozivati ljude od struke na suradnju« *(Terra incognita:* 124-125). Rado je dolazio u Staroslavenski institut i često govorio da je njegovo nezakonito dijete i dodavao da su nezakonita djeca uvijek draža od djece rođene u braku! Kad je primio Herderovu nagradu, imao je pravo odrediti mladoga znanstvenika za stipendiju, izabrao je dra Milana Mihaljevića iz Staroslavenskoga instituta za jednogodišnji studij na Bečkom sveučilištu. Suradnici Staroslavenskoga instituta nosit će ga u srcu ne samo zbog toga što je dao golem udio istraživanjima hrvatskoga glagolizma nego i zbog toga što je bio plemenit i dobar čovjek. Kamo god je dolazio, unosio je živost i stvaralački zanos. Bio je popularan i rado viđen. U nepune dvije godine nakon smrti dobio je monografiju: *Branko Fučić (od Dubašnice do Dubašnice),* Rijeka, 2001., koju je napisao Josip Žgaljić »u znak osobitoga štovanja«.

ANICA NAZOR